

Kostely a kaple

Kostely a kaple

Kostely a kaple patřily vždy k nejreprezentativnějším stavbám v obytných sídlech. První kostely vyrostly na místech zázraků nebo nad hroby křesťanských mučedníků. Nejznámější chrámy světa jsou toho důkazem. Jejich hlavní funkcí bylo především vytvořit vhodný prostor ke shromažďování věřících a k vykonávání liturgických obřadů. Kromě duchovního rozměru však tyto stavby nabízejí i působivý estetický a kulturní zážitek.

Kostel

Kaple

Zelená hora u Žďáru nad Sázavou

¹ Kostel sv. Jana Nepomuckého

Kostel na půdorysu ve tvaru pěticípé hvězdy mohl vzniknout díky geniálnímu spojení dvou osobností: opata žďárského kláštera cisterciáků Václava Vejmluvy a architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Stavba započala v roce 1719 a kostel byl slavnostně vysvěcen v roce 1722, tedy rok před Santiniho smrtí. Ambity byly definitivně dokončeny až v roce 1740. Kostel sv. Jana Nepomuckého se řadí mezi nejvýznamnější památky, což dokládá zápis objektu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Kostel je přístupný veřejnosti v rámci pravidelných prohlídek.

Třebíč

² Bazilika sv. Prokopa

Bazilika sv. Prokopa pochází přibližně z první poloviny 13. století a byla součástí benediktinského kláštera v Třebíči, později přebudovaného na zámek. Architektonický vzhled baziliky je skvělým dokladem zpracování nových podnětů ze západní a střední Francie, z Burgundska a jihozápadního Německa. Nejvíce obdivován je vstupní portál z počátku 13. století a románská krypta. Bazilika byla spolu s židovskou čtvrtí a hřbitovem v roce 2003 zapsána na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Jihlava

³ Kostel sv. Jakuba Většího

Trojlodní halový kostel s dlouhým presbytářem a dvěma vysokými věžemi v průčelí je zasvěcen patronu horníků, sv. Jakubovi. Původní pozdně románskou baziliku ještě před dokončením zničil požár a další výstavba kostela již probíhala v duchu gotiky. Počátkem 14. století byla postavena severní věž, která slouží dnes jako věž vyhlídková – její výška je 63 m. Dnešní podoba kostela je výsledkem puristické obnovy z konce 19. století.

Na věži je osazen druhý největší zvon na Moravě (hned po Olomouci) – je vysoký 1,82 m a váží 7086 kg.

Polná

⁴ Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Kostel byl vystavěn na místě staršího chrámu z iniciativy majitele panství knížete Leopolda Ignáce z Ditrichštejna v letech 1700–1707 podle plánů italského mistra Domenica de Angeli. Jako stavitel je uváděn kutnohorský mistr Jan Baptista Spinetti. Výzdobu kostela, která se řadí mezi nejpůsobivější sakrální interiéry u nás, realizovali malíř Luca Antonio Colomba a významný štukatér Giacomo Antonio Corbellini. V interiéru zaujme bohaté mobiliářové vybavení a Sieberovy varhany, které jsou největším zachovaným barokním nástrojem domácí provenience. Trojlodní barokní bazilika je jednou z nejmohutnějších v republice.

Jaroměřice nad Rokytnou

⁵ Kostel sv. Markéty

Děkaný chrám sv. Markéty tvoří nedílnou součást zámeckého areálu v Jaroměřicích nad Rokytnou. Za autora přestavby kostela, stejně jako zámku, je považován Jakub Prandtauer a snad se konzultálně podílel na podobě chrámové stavby i vídeňský architekt Johann Lucas von Hildebrandt. S přestavbou kostela se započalo v roce 1716 a dokončena byla až v roce 1782. Konstrukční zajímavostí je skutečnost, že z úsporných důvodů nebyla kupole vyzděna, ale je provedena ze dřeva. Klenbu v centrální kupoli vykrývá nádherná výmalba, oslavující sv. Markétu, již je kostel zasvěcen, namalovanou v roce 1734 Karlem Františkem Töpferem.

Gotické podlipnické kostely

Trojice gotických kostelů, souhrnně označovaných jako podlipnické kostely, patří k nejpůsobivějším příkladům menších středověkých sakrálních staveb na našem území. Interiéry kostelů ukrývají výjimečnou středověkou malířskou výzdobu.

Loukov

⁶ Kostel sv. Markéty

Kostel stojí na místě zaniklé vsi Loukov a v jeho blízkosti se kdysi nacházel statek, jehož majitel Naček z Lúkého byl spolu se svou rodinou donátorem kostela.

K jednolodní stavbě s převahou středověkých, vrcholně gotických forem byla v 17. století přistavěna věž. V interiéru kostela se dochovaly vzácné nástěnné malby ze 14. století, které tvoří podivuhodný ikonografický celek.

Dolní Město

⁷ Kostel sv. Martina

První písemná zmínka o kostele pochází z poloviny 14. století, pravděpodobně je však kostel o něco starší. Je možné a vzhledem k podobnosti i pravděpodobně, že kostel byl postaven některou ze stavebních hutí, činnou na nedalekém hradě Lipnice. Stěny presbytáře a východní stěna hlavní lodi jsou pokryty středověkou malířskou výzdobou s motivy Krista, Panny Marie, Jana Křtitele, evangelistů, apoštolů a dalšími vyobrazeními, působivě rámovanými stylizovaným ornamentem, jenž má původ ještě v románské době.

Řečice

⁸ Kostel sv. Jiří

Jedná se o opevněný kostel s dodnes patrným obranným valem. Intaktně zachovalá středověká stavba s nepatrnými pozdějšími barokními úpravami ukrývá v interiéru soubor středověkých nástěnných maleb. Námětem maleb je např. boj sv. Jiřího s drakem, umučení sv. Erasma, scéna Zázračného rybolovu, smrt Panny Marie, Ukřižování či Poslední soud. Ve východní klenební kápi presbytáře se nachází postava Trůnícího Krista, obklopeného čtyřmi evangelisty a také symboly Slunce a Měsíce.

Jan Blažej Santini-Aichel

Geniální architekt Jan Blažej Santini se nesmazatelně do dějin architektury zapsal svojí stavbou poutního kostela na Zelené hoře. V regionu Žďárska jej ovšem proslavily i jiné stavby.

Obyčtov

⁹ Kostel Navštívení Panny Marie

Půdorys obyčtovského kostela je připodobňován tvaru želvy, kdy obdélná loď se zkosenými rohy představovala želví tělo, nárožní čtvercové kaple nohy, mělký presbytář se seříznutými východními rohy krk, mnohoúhelníková zákristie s hrotem v ose hlavu a západní předsíň ocas želvy. Kostel nechal na místě starší stavby v roce 1730 vystavět opat žďárského kláštera Václav Vejmluva podle projektu Jana Blažeje Santiniho. Provádějícím stavitelem byl František Witinhofer.

Horní Bobrová

¹⁰ Kostel svatého Petra a Pavla

Kostel svatého Petra a Pavla byl původně vystavěn jako pozdně románský kostel. Z iniciativy žďárského opata Václava Vejmluvy byl objekt mezi lety 1714–1722 barokně přestavěn podle návrhu slavného architekta Jana Blažeje Santiniho. Jednolodní kostel má díky této přestavbě nezvykle obrácenou orientaci – svato-stánek směřuje k západu.

Zvole

¹¹ Kostel sv. Václava

Kostel byl do dnešní podoby vystavěn v letech 1713–1717 podle projektu Jana Blažeje Santiniho-Aichela. Kupole nad hlavní lodí vyúsťuje ve svatováclavskou korunu, čímž chtěl opat žďárského cisterciáckého kláštera Václav Vejmluva, jenž stavbu zaštiťoval, uctít svého patrona svatého Václava.

Rovečné

¹² Kostel evangelický

Stavba evangelického kostela v novorenesančním stylu vznikla v letech 1897–1898 na místě zbořené toleranční modlitebny, která již kapacitně nepostačovala. Projekt vypracoval stavitel Jan Šír z Nového Města na Moravě. Poměrně unikátní je zejména užití nových materiálů, interiér kostela tak zdobí několik štíhlých litinových, na dřívku kanelovaných sloupů s bohatě zdobenými kompozitními hlavicemi, které opticky rozčleňují celý prostor na trojlodí.

Golčův Jeníkov

¹³ Kostel sv. Františka Serafínského s loretánskou kaplí

Empírový kostel sv. Františka z let 1827–1829 nechal zbudovat hrabě Otto z Herbersteinu v blízkosti loretánské kaple tak, aby kaple k chrámu přiléhala. Loretami (Santa Casa – Svatá chýše) jsou nazývané hranolovité stavby stavěné jako kopie svatého domku Panny Marie, jenž se nachází v italském městě Loreta. Do Loreta byl podle pověsti dům Panny Marie přenesen přímo ze Svaté země. Jeníkovskou loretu nechal postavit generál Goltz v letech 1650 až 1653. Místní slavné soše zvané Madona a Santa Casa je dokonce připisováno zázračné zachránění hraběcího syna. Nad bránou na ohradní zdi kostela je umístěno sousoší s tématem Svaté chýše.

Při vstupu do kostela sv. Františka Serafínského se nezapomeňte podívat vzhůru. Uvidíte zde část válečné kořisti generála Goltze – pravou spodní čelist, lopatku a krční žebro asi padesátitunové samice velryby druhu Balaena mysticetus, v současnosti téměř vyhubeného. Jedná se o nejstarší dochované pozůstatky velkého kytovice na našem území.

Nové Město na Moravě

¹⁴ Kostel sv. Kunhuty

Barokně upravený kostel je opatřený hodnotnou sgrafitovou výzdobou fasády. Sgrafita byla provedena v letech 1927 až 1929 z iniciativy zdejšího děkana p. Matěje Müllera, jenž dílem pověřil svého přítele, znamenitého grafika Karla Němce. Němec je autorem i některých dalších dochovaných sgrafit na budovách v Novém Městě na Moravě.

Žďár nad Sázavou

¹⁵ Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Se stavbou kostela v raně gotickém slohu se počalo po roce 1252 v souvislosti se založením zdejšího cisterciáckého kláštera. K jeho zásadní přestavbě však došlo až za opata Václava Vejmluvy okolo roku 1710. Stavební úpravy ve stylu barokní gotiky provedl architekt Jan Blažej Santini-Aichel. Kostel s délkou 76 metrů je druhým nejdelším kostelem na Moravě. V roce 2009 byl kostelu vatikánským konziliem udělen titul bazilika minor.

Hlavní oltář vychází také ze Santiniho kompozice. Obraz Nanebevzetí P. Marie je od Michaela Willmanna a pochází z roku 1692. Sochařská výzdoba byla vytvořena Řehořem Thenym, kterého získal opat Vejmluva jako nejlepšího žáka Matyáše Brauna.

Velká Bíteš

¹⁶ Kostel sv. Jana Křtitele

Na místě starší stavby byla v 15. století vybudována unikátní fortifikační sakrální architektura. Kolem kostela, jenž byl postaven jako síňové dvojloží se třemi sloupy podpiřajícími klenbu, bylo postaveno mohutné opevnění, zesílené pěti baštami se střílnami a dvoupatrovou vstupní věží, navazující na městské hradby.

Křemešník

¹⁷ Poutní kostel Nejsvětější Trojice

Stříbrné doly na úpatí vrchu Křemešníka znamenaly ve středověku nejen místní zdroj cenného kovu, ale zasloužily se i o vznik kostela. Když prý v roce 1555 pelhřimovský měšťan Matouš Chejstovský prchal před lupiči, spadl do staré opuštěné šachty. Jako odměnu za své zachránění nechal na místě vystavět dřevěnou kapli, která se stala záhy vyhledávaným poutním místem. V letech 1651–1652 vznikla nová zděná kapele. Do dnešní podoby byl kostel přestavěn v letech 1710–1720. Poslední úprava proběhla v roce 1750.

Plandry

¹⁸ Kaple sv. Jana Nepomuckého

Mezi lety 1735–1739 dochází z iniciativy majitele panství Josefa Ignáce Zeba ke stavbě poutního areálu s kaplí zasvěcené sv. Janu Nepomuckému. V půdorysu ohradní zdi s pěti kapličkami se uplatňuje symbolický tvar sva-tojánské hvězdy. Je zřejmé, že tvůrce areálu byl obeznámen s prací architekta Jana Blažeje Santi-niho-Aichela.

Kupoli centrální kaple zdobí freska inspirovaná Apoteózou sv. Jana Nepomuckého, pravděpodob-ně díla premonstrátského malíře Siarda Noseckého. V 19. století byly obrazy nahrazeny novými díly malíře Klause. Dodnes se dochovala čtyři plátna cyklu (ty se dnes v kapli nenacházejí). K areálu vede cesta lemovaná lipovou alejí s letitými stromy.

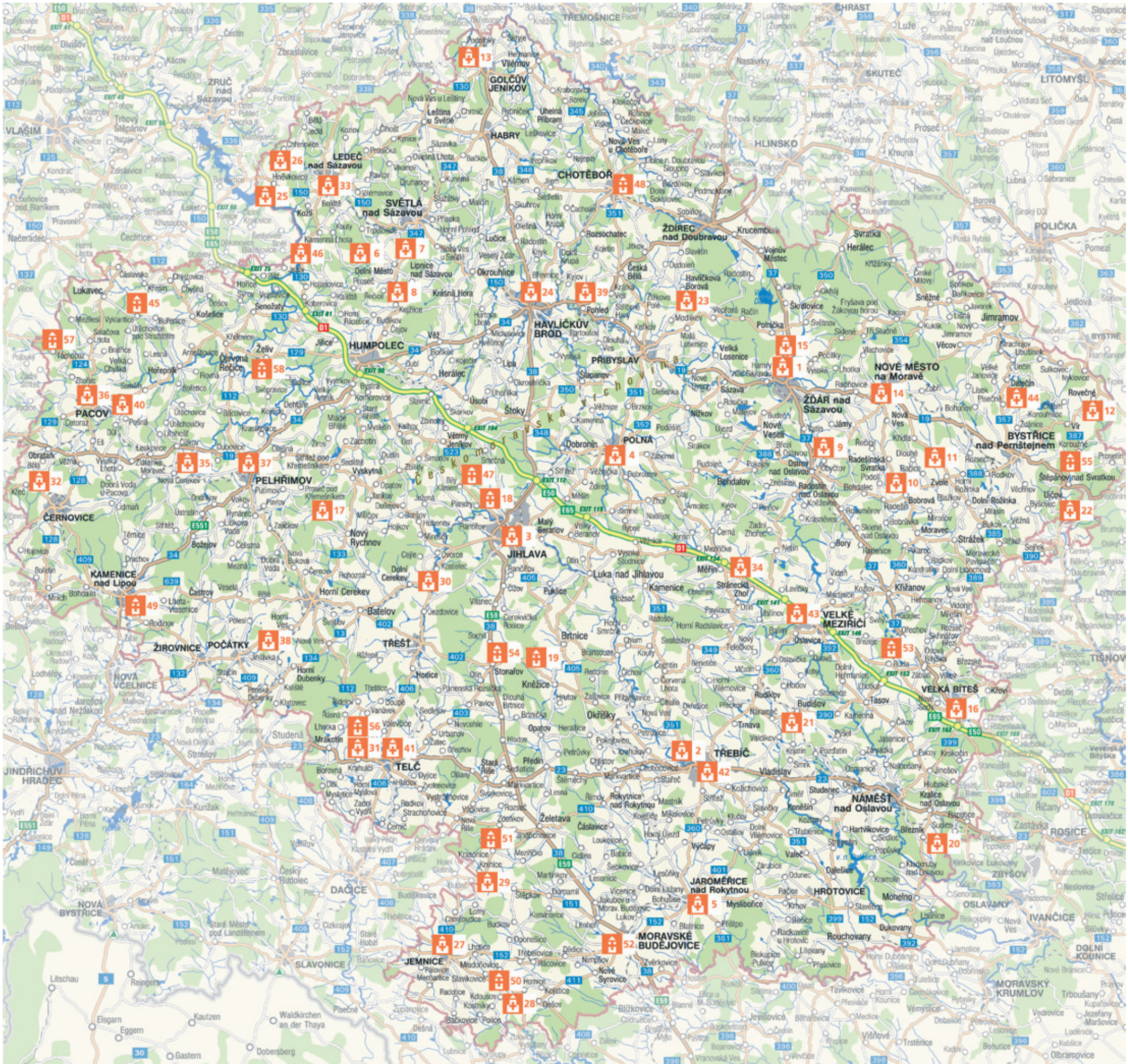
Jestřebí u Brtnice

¹⁹ Kaple Panny Marie Královny

Kaple Panny Marie Královny byla posta-vena v letech 1996–1998 v centru obce. Je považována za jednu z nejlepších českých církevních staveb vybudovaných na našem území po roce 1989. Jednoduchá stavba, jejíž stěny se na východní straně sbíhají do břitu, je zastřeše-na prohnutou střechou krytou šindelem. Drobná kaple Panny Marie Královny je určena asi pro třicet osob. Autorem stavby je Ing. arch. Ladislav Kuba, na projektu s ním spolupracoval Ing. arch. Tomáš Pilař. V průčelí je zasazen základní kámen posvěcený papežem Janem Pavlem II. při jeho ná-vštívě v Praze.

Kostely a kaple prezentované v publikaci

1. **Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou** 49°34'48.19"N, 15°56'31.443"E
2. **Bazilika sv. Prokopa, Třebíč** 49°13'1.358"N, 15°52'24.028"E
3. **Kostel sv. Jakuba Většího, Jihlava** 49°23'42.449"N, 15°35'34.898"E
4. **Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Polná** 49°29'15.746"N, 15°43'5.349"E
5. **Kostel sv. Markéty, Jaroměřice nad Rokytnou** 49°5'37.584"N, 15°53'27.763"E
6. **Kostel sv. Markéty, Loukov** 49°37'43.466"N, 15°20'43.645"E
7. **Kostel sv. Martina, Dolní Město** 49°37'53.044"N, 15°23'18.804"E
8. **Kostel sv. Jiří, Řečice** 49°36'10.156"N, 15°22'24.077"E
9. **Kostel Navštívení Panny Marie, Obyčtov** 49°29'57.984"N, 16°0'1.649"E
10. **Kostel sv. Petra a sv. Pavla, Horní Bobrová** 49°28'48.164"N, 16°6'49.503"E
11. **Kostel sv. Václava, Zvole** 49°29'39.052"N, 16°10'36.882"E
12. **Evangelický kostel, Rovečné** 49°34'41.734"N, 16°21'49.709"E
13. **Kostel sv. Františka Serafinského s Loretou, Golčův Jeníkov** 49°49'7.482"N, 15°28'34.273"E
14. **Kostel sv. Kunhuty, Nové Město na Moravě** 49°33'41.238"N, 16°4'27.49"E
15. **Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Žďár nad Sázavou** 49°34'58.978"N, 15°56'14.941"E
16. **Kostel sv. Jana Křtitele, Velká Bíteš** 49°17'26.426"N, 16°13'32.152"E
17. **Poutní kostel Nejsvětější Trojice, Křemešník** 49°24'13.63"N, 15°19'28.484"E
18. **Kaple sv. Jana Nepomuckého, Plandry** 49°25'18.958"N, 15°32'27.814"E
19. **Kaple, Jestřebí** 49°17'24.52"N 15°38'34.97"E

Další zajímavé kostely a kaple kraje Vysočina

20. **Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Březník** 49°10'21.908"N, 16°11'48.336"E
21. **Kostel sv. Gotharda, Budišov** 49°16'12.968"N, 16°0'1.514"E
22. **Kostel sv. Václava, Dolní Čepí** 49°28'40.972"N, 16°20'56.133"E
23. **Kostel sv. Víta, Havlíčkova Borová** 49°37'55.16"N, 15°46'55.399"E
24. **Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Havlíčkův Brod** 49°36'27.611"N, 15°34'48.682"E
25. **Kostel sv. Bartoloměje, Hněvkovice** 49°40'57.92"N, 15°11'56.681"E
26. **Kostel sv. Václava, Chřenovice** 49°42'58.074"N, 15°12'47.136"E
27. **Kostel sv. Jakuba s rotundou, Jemnice** 49°1'24.013"N, 15°33'58.524"E
28. **Kostel sv. Linharta, Kdousov** 48°59'14.851"N, 15°38'56.239"E

Neprodejné.

www.dedictvivysociny.cz

29. **Kostel Povýšení sv. Kříže, Knínice** 49°5'37.199"N, 15°36'14.495"E
30. **Kostel sv. Kunhuty, Kostelec** 49°21'40.513"N, 15°29'21.305"E
31. **Kostel sv. Jana Nepomuckého, Krahulčí** 49°10'56.318"N, 15°25'50.653"E
32. **Kostel sv. Jakuba Většího, Křeč** 49°23'18.826"N, 14°55'12.285"E
33. **Kostel sv. Petra a sv. Pavla, Ledeč nad Sázavou** 49°41'43.799"N, 15°16'48.188"E
34. **Kostel sv. Jana Křtitele, Měřín** 49°23'24.965"N, 15°53'12.127"E
35. **Kostel sv. Tomáše Becketa, Nová Cerekev** 49°24'57.478"N, 15°7'0.372"E
36. **Kostel sv. Michaela, Pacov** 49°28'21.323"N, 15°0'11.727"E
37. **Kostel sv. Bartoloměje, Pelhřimov** 49°25'52.331"N, 15°13'17.984"E
38. **Kostel sv. Kateřiny, Počátky** 49°16'13.837"N, 15°16'37.1"E
39. **Kostel sv. Ondřeje, Pohled** 49°36'13.032"N, 15°39'1.404"E
40. **Kostel sv. Bartoloměje, Pošná** 49°27'31.689"N, 15°2'24.361"E
41. **Kostel sv. Jakuba, Telč** 49°11'5.969"N, 15°27'2.556"E
42. **Pravoslavný chrám sv. Václava a sv. Ludmily, Třebíč** 49°12'45.443"N, 15°52'43.026"E
43. **Kostel sv. Mikuláše, Velké Meziříčí** 49°21'15.177"N, 16°0'48.785"E
44. **Kostel Archanděla Michaela, Vítochov** 49°34'8.307"N, 16°15'7.216"E
45. **Kostel sv. Jana Nepomuckého, Vyklantice** 49°33'16.601"N, 15°2'19.604"E
46. **Kostel sv. Víta, Zahrádka** 49°37'25.109"N, 15°14'55.54"E
47. **Kaple, Hlávkov** 49°26'13.393"N, 15°29'20.368"E
48. **Kaple sv. Anny, Chotěboř** 49°43'14.36"N, 15°40'55.831"E
49. **Kaple sv. Máří Magdalény, Kamenice nad Lipou** 49°17'22.46"N, 15°04'34.23"E
50. **Kaple Panny Marie, Dobrá Voda u Kdousova** 48°59'53.255"N, 15°38'46.919"E
51. **Kaple Narození Panny Marie Humberské, Krasonice** 49°7'3.621"N, 15°37'29.486"E
52. **Karner, Moravské Budějovice** 49°3'3.849"N, 15°48'31.858"E
53. **Kaple sv. Antonína Paduánského, Ořechov** 49°20'57.795"N, 16°7'56.211"E
54. **Karner, Stonařov** 49°16'52.57"N, 15°35'19.00"E
55. **Kaple Nejsvětější Trojice, Švařec** 49°31'23.065"N, 16°21'5.081"E
56. **Kaple sv. Karla Boromejského, Telč** 49°12'0.693"N, 15°25'16.323"E
57. **Kaple sv. Jana Nepomuckého s márnicí, Těchobuz** 49°30'47.363"N, 14°55'40.35"E
58. **Kaple sv. Haštala, Želiv** 49°31'7.265"N, 15°13'39.338"E

www.dedictvivysociny.cz

www.dedictvivysociny.cz

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

ROP
Jihovýchod

Kraj **Vysočina**

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejně.